

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

БУХТІАРОВА АЛІНА ГЕННАДІЇВНА

УДК [336.717.3:368](477)(043.5)

**РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ
СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українській академії банківської справи.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Школьник Інна Олександрівна,
Українська академія банківської справи,
проректор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Коваленко Юлія Михайлівна,
Національний університет державної
податкової служби України (м. Ірпінь),
професор кафедри фінансових ринків

кандидат економічних наук
Д'яконов Кирило Миколайович,
керуючий відділенням АТ «ОТП Банк» в м. Суми

Захист дисертації відбудеться 29 січня 2016 р. о 15 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 в Українській академії банківської справи за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Української академії банківської справи за адресою: 40000, м. Суми, вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий 28 грудня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, доцент

Т. Г. Савченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Розвиток економіки України багато в чому залежить від ефективності роботи банківської системи, головним ресурсом якої виступають вклади фізичних осіб. Поступове розширення кола вкладників та залучення додаткових фінансових ресурсів фізичних осіб до банківської системи має стати пріоритетним напрямком розвитку економіки України. Однією з головних складових забезпечення стабільної діяльності банків та підвищення довіри населення до банківської системи, поряд з економічними умовами, є поєднання якісного банківського нагляду з ефективною системою страхування вкладів (далі – ССВ), прозорою системою звітності та врегульованою нормативно-правовою базою.

Відповідно до останніх світових тенденцій сучасна ССВ має постійно удосконалюватись та пристосовуватись до швидкозмінюваних економічних умов. Таким чином, зростаючі вимоги до функціонування ССВ визначають потребу пошуку нових рішень на перетині страхування, фінансового менеджменту, банківського нагляду та контролю і створення на їх основі інтегрованої системи захисту вкладів з метою забезпечення стабільності банківської системи та економіки України в цілому.

Фундаментальні основи дослідження формування вітчизняної ССВ закладено у наукових працях українських дослідників, серед яких: С. М. Аржевітін, С. В. Безвух, В. Бобиль, В. В. Возносименко, С. Волосович, В. В. Глущенко, К. М. Д'яконов, Е. Звонова, О. В. Іщенко, В. В. Коваленко, Ю. М. Коваленко, О. П. Коваль, Т. В. Мазур, І. М. Михайловська, В. О. Орлова, Т. Г. Савченко, І. В. Серветник, Ю. С. Серпенінова, Н. В. Ткаченко, І. І. Чичкан, І. О. Школьник та інші. Ключові засади функціонування та реформування національних та світових ССВ представили у своїх роботах такі зарубіжні вчені, як: П. А. Акінін, А. Деміргуч-Кунт (Asli Demirgüç-Kunt), М. М. Євстратенко, С. Чечетті (Stephen G. Cecchetti), С. Краузе (Stefan Krause), Р. Кулл (Robert Cull), А. Г. Мельников, П. Савко, Л. В. Сенбет (Lemma W. Senbet), М. Сорже (Marco Sorge), Г. Ханк (George Hanc) та інші.

Незважаючи на підвищений науковий інтерес та значний рівень наукової розробленості досліджуваної проблематики, питання розвитку національної ССВ розглянуті фрагментарно. Зокрема, це стосується питання необхідності подальшого реформування національної ССВ. Так, протягом 2014–2015 рр. українська ССВ зазнала значних потрясінь і перетворень. Велика кількість банкрутств банків, економічні і політичні перетворення в Україні значною мірою похитнули стабільність всієї банківської системи. Саме тому подальшого розгляду потребують питання дослідження теоретичних засад функціонування ССВ, аналізу сучасного стану ССВ в Україні та удосконалення науково-методичних підходів до подальшого розвитку ССВ. Таким чином, важливість дослідження вказаних проблем та недостатній рівень їх науково-методичного обґрунтування обумовлює вибір теми, мети та завдань дисертаційної роботи, свідчать про її актуальність, теоретичну і практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота узгоджується з пріоритетними напрямками науково-дослідних робіт Української академії банківської справи: «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782); «Конкурентоспроможність національної економіки в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0111U009459); «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (номер державної реєстрації 0102U006965). До звітів за визначеною тематикою увійшли розробки дисертанта щодо: ролі ССВ у забезпеченні стабільності фінансового ринку, дослідження каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб та аналізу динаміки патернів банків у ССВ України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення науково-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку національної системи страхування вкладів.

Поставлена мета дисертаційної роботи зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до трактування сутності поняття «страхування вкладів»;
- проаналізувати міжнародний досвід побудови ССВ;
- визначити роль ССВ у забезпеченні стабільності фінансового ринку;
- оцінити сучасний стан та тенденції розвитку національної ССВ;
- дослідити каузальність формування депозитних ресурсів фізичних осіб України;
- оцінити відповідність української ССВ Ключовим принципам організації ефективних ССВ;
- дослідити теоретичні підходи до економіко-математичного моделювання оцінювання діяльності банків у ССВ України;
- розробити науково-методичний підхід до оцінювання стану ССВ в Україні;
- розглянути напрями розвитку національної ССВ.

Об'єктом дослідження є процеси формування і розвитку ССВ в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні аспекти, науково-методичні та практичні засади розвитку національної ССВ.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, теорії державних фінансів, державного фінансового менеджменту, банківської справи, фінансової безпеки держави, а також теоретичні доробки вітчизняних і закордонних вчених-економістів.

При здійсненні наукового дослідження, зважаючи на поставлені завдання, застосовувались загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання: наукова абстракція – при систематизації теоретичних основ формування ССВ та уточненні категоріального апарату; системно-структурний аналіз – при визначенні особливостей функціонування ССВ у різних країнах світу; логічне узагальнення – при дослідженні відповідності української практики ключовим

принципам організації ефективних ССВ; аналіз і синтез – при визначенні загальних тенденцій реформування світових ССВ; порівняльний і економіко-статистичний – при оцінюванні ефективності діяльності банків у національній ССВ; економіко-математичне моделювання – при дослідженні каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб у банківській системі України та при розробці науково-методичного підходу до аналізу динаміки патернів банків у ССВ.

Інформаційну та фактологічну базу наукового дослідження склали закони України; укази Президента України; нормативні акти Кабінету Міністрів України; постанови та офіційні дані Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Державної служби статистики України; аналітичні огляди та звітні дані Міністерства фінансів України, Незалежної асоціації банків України, Асоціації українських банків, світових та вітчизняних агенцій; офіційні матеріали Світового банку, Європейського центрального банку, Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних фінансових організацій; результати наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних фахівців з питань формування та удосконалення ССВ.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у поглибленні існуючих та обґрунтуванні нових науково-методичних та практичних рекомендацій щодо розвитку національної ССВ.

Найбільш вагомими науковими результатами дослідження є такі:

вперше:

- запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання адекватності рішення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО) про виведення банків з ринку на основі побудови траєкторії розвитку банків з позиції ССВ та прогнозу кризового фінансового стану банку шляхом аналізу динаміки патернів банків та побудови самоорганізуючих карт Кохонена;

удосконалено:

- науково-методичний підхід до каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб банківської системи, основних показників соціально-економічного розвитку України та показників функціонування банківської системи шляхом застосування концепції причинності за Грейнджером, яка базується на теорії часових лагів;
- процедуру роботи ФГВФО з проблемними та неплатоспроможними банками в ССВ, яка дозволяє ФГВФО здійснювати заходи щодо попередження фінансової кризи окремого банку та окреслює способи роботи з неплатоспроможними банками, що забезпечить підтримку банківської системи України в цілому;

набули подальшого розвитку:

- розуміння економічного змісту понять:
 - «страхування вкладів» як економічних відносин, що виникають між банком, його вкладниками, органом, на який покладено функції страховика вкладів, та іншими учасниками фінансового ринку з метою забезпечення

ефективної діяльності банку та надання гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом). Даний підхід розширює зміст поняття «страхування вкладів» за межі роботи з неплатоспроможними банками;

- «система страхування вкладів» як упорядкована сукупність елементів, спрямованих на попередження фінансових проблем банку, захист прав вкладників та забезпечення гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом). Дане визначення враховує дуальність завдань ССВ – захист стабільності банківської системи та захист прав вкладників-фізичних осіб;
- науково-методичні засади оцінювання ефективності функціонування національної ССВ за допомогою узагальненої функції Харрінгтона (функції бажаності), що дає можливість визначити поточний стан ССВ та спрогнозувати перспективи її розвитку;
- порядок розрахунку, нарахування і сплати зборів до ФГВФО, який передбачає встановлення розміру початкового збору до ФГВФО у абсолютному розмірі, зменшення розрахункового періоду регулярного збору та введення жорсткої регламентації процедури розрахунку, нарахування та сплати спеціального збору, що дозволяє посилити фінансову стійкість ФГВФО в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні положення, які обґрунтовані в дисертаційній роботі, доведені до рівня методичних рекомендацій. Висновки та рекомендації дисертанта щодо застосування системи аналізу каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб впроваджено в діяльність Сумського Регіонального управління ПАТ КБ «Надра» (довідка від 25.12.2014 № 3130); практичні рекомендації щодо оцінки фінансового стану банків – у діяльність Управління Національного банку України в Сумській області (довідка від 14.07.2015 № 07-012/1787); науково-методичні пропозиції щодо аналізу динаміки патернів банків у ССВ України – у роботі департаменту моніторингу діяльності банків Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (довідка від 16.07.2015 № 20-23323/15).

Одержані дисертантом наукові результати використовуються у навчальному процесі Української академії банківської справи при викладанні дисциплін «Фінансовий нагляд», «Фінансовий ринок», «Моделювання в управлінні фінансовими процесами», «Банківська система» (акт від 21.04.2015).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням. Наукові положення, розробки, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. Результати, опубліковані здобувачем у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише в межах особистого внеску дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати виконаного наукового дослідження доповідались, обговорювались та отримали схвальну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конфе-

ренціях, зокрема: Науково-практичній конференції «Економіка і підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку» (2013 р., м. Херсон); II Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив умов кредитування на процеси стимулювання розвитку економіки» (2013 р., м. Одеса), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Перспективні питання економіки та управління» (2013 р., м. Дніпропетровськ); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми та механізми фінансового управління» (2013 р., м. Харків); XIV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (2013 р., м. Суми); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку фінансової системи: економічні та інноваційні аспекти» (2013 р., м. Дніпропетровськ); Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-економічні та соціальні чинники розвитку міжнародних відносин» (2014 р., м. Київ); Міжвузівській науково-практичній інтернет-конференції «Економіка і фінанси: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» (2013 р., м. Дніпропетровськ); Шостій Міжнародній науково-практичній конференції «Інформаційні технології та моделювання в економіці» (2015 р., м. Черкаси); Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів та молодих учених «Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти» (2015 р., м. Київ) тощо.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць загальним обсягом 5,37 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,12 друк. арк., у тому числі 7 статей опубліковані у наукових фахових виданнях України (з них: 5 статей – у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз), 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 9 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і зміст дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 284 сторінки, у тому числі 200 сторінок основного тексту, 42 таблиці, 56 рисунків, 10 додатків та список використаних джерел з 208 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** розкрито актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, відображено наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів.

У першому розділі «**Теоретичне підґрунтя функціонування систем страхування вкладів**» узагальнено теоретичні підходи до трактування сутності поняття «страхування вкладів», проаналізовано міжнародний досвід побудови ССВ, визначено роль ССВ у забезпеченні стабільності фінансового ринку країни.

У результаті систематизації наукових поглядів на сутність понять «вклад» та «депозит» зроблено висновок, що їх можна об'єднати в три групи, в межах яких ототожнюються поняття «вклад» та «депозит»; трактують категорії

«вклад» та «депозит» як різні поняття; розглядають лише окремі поняття – «вклад» чи «депозит». Враховуючи різні погляди, які відрізняються між собою з точки зору функціонального підходу, зазначено, що термін «вклад» чи «депозит» – це перш за все грошові кошти, які передаються банкам та іншим фінансово-кредитним установам для ефективного управління і можуть бути визнані умовно тотожними.

У роботі зазначено, що більшість вітчизняних авторів обмежують поняття «страхування вкладів» захистом і поверненням коштів вкладників у випадку банкрутства банку, не передбачаючи розробку превентивних заходів, які сприятимуть забезпеченню фінансової стабільності банківської системи в цілому. Запропоновано розглядати ССВ як комплексну систему заходів, спрямованих на попередження фінансових проблем банку, захист прав вкладників та забезпечення гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом).

Досліджено еволюцію світових ССВ, у процесі якої було виокремлено чотири етапи: зародження (1929–1934 рр.), розповсюдження (1935–кінець 70-х рр. ХХ ст.), масового запровадження (початок 80-х – 2008 рр.) та реформування (2008 р. і по теперішній час).

У роботі проведено систематизацію моделей участі держави в ССВ, в результаті якої з'ясовано, що їх доцільно згрупувати в шість груп: 1) явна відмова держави від страхування і захисту вкладів фізичних осіб, 2) законодавча участь держави, 3) неясність і невизначеність держави щодо покриття вимог вкладників, 4) неявна гарантія держави (імпліцитна система), 5) повна формалізована ССВ, 6) обмежені гарантії держави (експліцитна система). Також проведено порівняльний аналіз особливостей функціонування ССВ у розвинутих країнах світу, країнах Центральної та Східної Європи та СНД, у межах якого визначено, що найбільш поширеним підходом до побудови ССВ є створення експліцитних систем та спостерігається тенденція поступового розширення повноважень органу, на який покладено функції страховика вкладів.

За допомогою проведеного системно-структурного аналізу переваг та недоліків ССВ залежно від органу, що виконує наглядову функцію, доведено, що одним із найбільш суперечливих питань, які виникають при функціонуванні ССВ, є визначення функцій і повноважень системи відносно банків-учасників.

У роботі виділено три основні функції ССВ, що визначають її роль і вплив на формування ресурсної бази банків: соціальну, економічну та законодавчу. Соціальна функція полягає у захисті широких верств населення, на основі встановлення таких умов страхування вкладів, які гарантують збереження заощаджень масових вкладників. Економічна функція проявляється в підтримці прийняттого рівня ризиків як для вкладників, так і для банківської системи, створенні умов конкурентної боротьби на ринку банківських послуг, що забезпечують подальший розвиток і вдосконалення банківської системи в цілому. Законодавча функція ґрунтується на побудові оформленої у законодавчому по-

рядку нормативно-правової бази ССВ, що відповідатиме рівню економічного розвитку країни.

Аргументовано, що ефективно організована ССВ створює передумови для забезпечення стабільності фінансової системи країни в цілому і покликана виконувати дві основні задачі: захист стабільності банківської системи та захист прав вкладників-фізичних осіб. Крім того, доведено, що необхідною умовою ефективного функціонування ССВ є введення системи обмежень як для органу, на який покладено функції регулятора у ССВ, так і на банки та вкладників.

Доведено, що створення ССВ дозволяє перекласти основне фінансове навантаження, пов'язане з покриттям витрат від банкрутства окремих банків на саму банківську систему, яка є головним бенефіціаром страхування вкладів, знявши це навантаження (частково або повністю) з держави і вкладників. При цьому зазначено, що ССВ не призначена для того, щоб самотійно усувати загрози банкрутства великих банків і нівелювати наслідки системних криз, оскільки у таких випадках необхідним та виправданим є втручання держави і потрібні узгоджені дії уряду, центрального банку і самої ССВ.

У другому розділі **«Аналіз розвитку системи страхування вкладів в Україні»** проведена оцінка сучасного стану та тенденцій розвитку національної ССВ, досліджено каузальність формування депозитних ресурсів фізичних осіб України, здійснена оцінка відповідності української ССВ Ключовим принципам організації ефективних ССВ.

У роботі визначено, що одним із ключових завдань банківської системи України є вирішення проблем налагодження процесів трансформації тимчасово вільних фінансових ресурсів фізичних осіб у банківські вклади. Україна однією з перших пострадянських країн сформувала ССВ, що постійно трансформується. Органом зі страхування вкладів фізичних осіб в Україні є ФГВФО.

Розмір гарантованої суми повернення вкладу в Україні не лише відповідає європейським стандартам, а й значною мірою перевищує їх. Протягом 2002–2014 рр. зростання обсягу фінансових ресурсів ФГВФО відбувалося випереджаючими темпами відносно ВВП, що підтверджується порівнянням темпів зростання ВВП та обсягів фінансових ресурсів ФГВФО (рис. 1).

Аргументовано, що темпи зростання фінансових ресурсів ФГВФО мають відповідати темпам зростання вкладів фізичних осіб у банках України, оскільки від розміру вкладів залежить обсяг фінансових ресурсів ФГВФО.

На основі проведеного структурного та факторного аналізу показників діяльності ФГВФО встановлено, що за період 2001–2014 рр. сума вкладів фізичних осіб у банках-учасниках ФГВФО збільшилася більш ніж в 100 разів – з 3,7 до 382,1 млрд грн. станом на 01.01.2015. Що стосується загальної кількості вкладників, то їх кількість збільшилася у 10 разів – з 4,6 до 46,5 млн осіб.

За аналізований період спостерігалася тенденція до поступового зростання фінансових ресурсів ФГВФО, які станом на 01.01.2015 становили 16872,6 млн грн., що стало можливим завдяки залученню зовнішніх джерел фі-

нансування, а саме кредитів Національного банку України та Кабінету Міністрів України у формі облігацій внутрішньої державної позики у розмірі 10,2 млрд грн. Ця ситуація демонструє значну залежність ФГВФО від зовнішніх джерел фінансування.

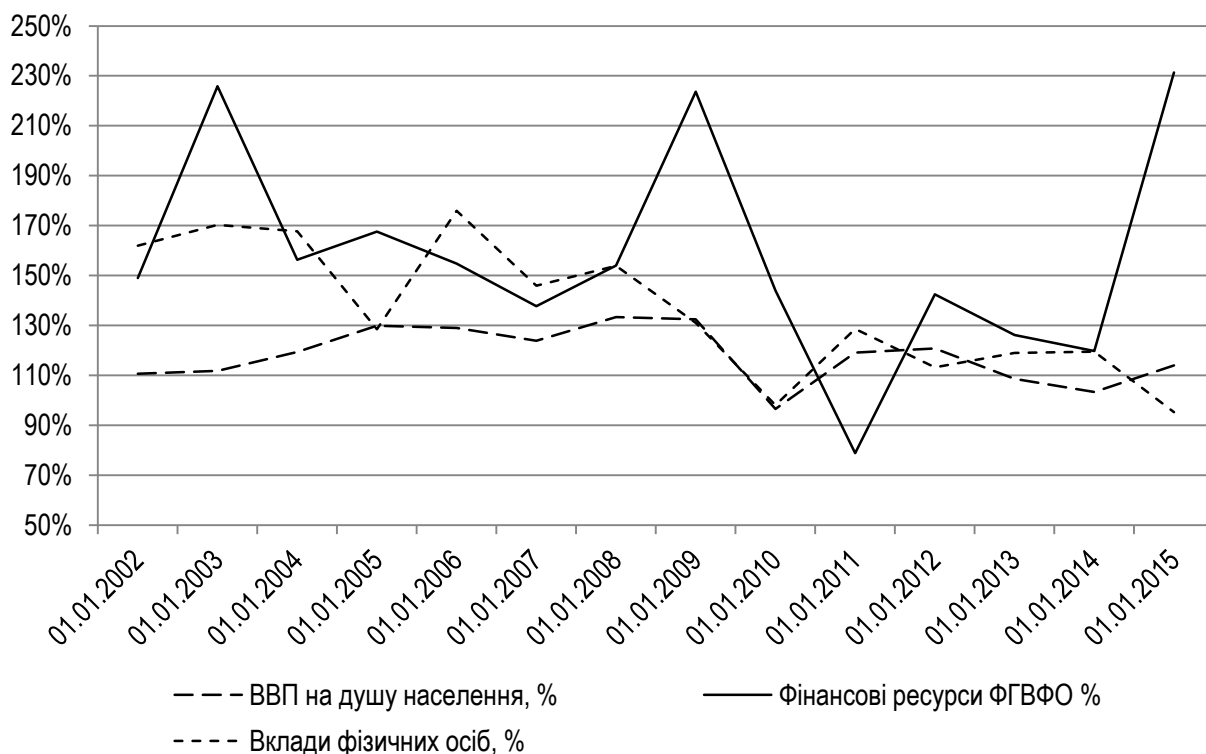

Рисунок 1 – Динаміка змін ВВП, фінансових ресурсів ФГВФО та вкладів фізичних осіб

Оцінка фінансової стійкості ФГВФО вказує на те, що протягом III та IV кварталу 2014 року ФГВФО мав значні проблеми з фінансовою стійкістю, коли значення даного показника коливалося у межах 0,5–1,5 %, при нормативному значенні не менше 2,5 %. Станом на 01.01.2015 показник фінансової стійкості ФГВФО становив 3,37 %.

Зазначено, що протягом 2014 році ФГВФО здійснювалися виплати 24 банкам, представникам II–IV груп банків (відповідно до встановленої Національним банком України класифікації комерційних банків за розміром активів). Станом на 01.07.2015 ФГВФО здійснив виплати 17 банкам, які були визнані неплатоспроможними протягом попередніх років. У 9 банках було введено тимчасову адміністрацію, серед яких 1 банк I групи, 2 – II групи, 2 – III групи та 4 – IV групи.

На основі аналізу динаміки виплат вкладникам ліквідованих банків гарантованих сум відшкодувань, встановлено, що за період 2001–2005 рр. виплати здійснювалися у відносно невеликих обсягах. Період з 2006 по 2008 р. характеризується зростанням щорічних обсягів суми виплачених відшкодувань до

266 млн грн. Період 2010–2014 рр. характеризувався черговим зростанням суми виплачених відшкодувань зі 191 до 1140 млн грн. Окремо відзначено багатократне зростання суми відшкодувань у 2014 році, коли їх розмір склав 8460 млн грн. Дана тенденція зберігається і у перших двох кварталах 2015 року, що пов'язано насамперед зі зміною політики НБУ в напрямку очищення банківської системи України від проблемних банків, кризою у банківській системі та неефективною роботою ССВ.

Згідно з проведеним дослідженням каузальності формування депозитних ресурсів (табл. 1) зроблено висновок, що в Україні найбільший вплив на рівень депозитів (у тому числі депозитів на душу населення) мають наступні показники (при 5 % рівні значущості): економічно активне населення, доходи населення (у тому числі на душу населення), витрати населення (у тому числі на душу населення), ВВП (у тому числі на душу населення).

Таблиця 1 – Дослідження каузальності за Грейнджером для показника депозитів фізичних осіб на душу населення (у перших різницях)

Показник \ Лаг	1	2	3	4	5	6	7	8	9
$\Delta(\text{ASSETS})$	-	\rightarrow^*	\rightarrow^{**}	-	-	-	-	-	-
CPI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{ECONOMICALLY_ACTIVE_POPULATION})$	\rightarrow^{**}	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{GDP})$	\rightarrow^*	\leftarrow^{***}	\leftarrow^* \rightarrow^*	-	-	-	\rightarrow^*	\rightarrow^{**}	-
$\Delta(\text{GDP_PER_CAPITA})$	\rightarrow^*	\leftarrow^{***}	\rightarrow^*	-	-	-	\rightarrow^*	\rightarrow^{**}	-
$\Delta(\text{GUARANTEED_AMOUNT})$	\rightarrow^*	-	\rightarrow^*	\rightarrow^*	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{INCOME})$	\rightarrow^{**}	\rightarrow^* \leftarrow^{**}	\leftarrow^*	\rightarrow^*	\leftarrow^*	-	-	\leftarrow^*	-
$\Delta(\text{INCOME_PER_CAPITA})$	\rightarrow^{**}	\rightarrow^* \leftarrow^{**}	\leftarrow^{**}	\rightarrow^* \leftarrow^*	\leftarrow^{**}	\leftarrow^*	-	\leftarrow^{**}	\leftarrow^*
$\Delta(\text{NET_PROFIT})$	-	-	-	\leftarrow^{***}	\leftarrow^{**}	\leftarrow^*	\leftarrow^{**}	-	-
$\Delta(\text{NUMBER_OF_BANKS})$	-	-	-	-	-	\leftarrow^*	\leftarrow^*	-	-
$\Delta(\text{POPULATION})$	-	-	-	-	-	-	-	-	-
$\Delta(\text{SPENDING})$	\rightarrow^{***}	\rightarrow^{**} \leftarrow^{**}	\rightarrow^*	\rightarrow^*	\rightarrow^* \leftarrow^{***}	\leftarrow^{***}	\leftarrow^{***}	\rightarrow^* \leftarrow^{**}	\leftarrow^{**}
$\Delta(\text{SPENDING_PER_CAPITA})$	\rightarrow^{***}	\rightarrow^{**} \leftarrow^*	\rightarrow^{**}	\rightarrow^* \leftarrow^{**}	\rightarrow^{**} \leftarrow^{***}	\rightarrow^* \leftarrow^{***}	\rightarrow^* \leftarrow^{***}	\rightarrow^{**} \leftarrow^* *	\leftarrow^{**}

Умовні позначення:

- \rightarrow^{***} – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 1 % рівні значимості;
- \rightarrow^{**} – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 5 % рівні значимості;
- \rightarrow^* – відхилення $H(0)$ для $x \rightarrow y$ на 10 % рівні значимості;
- \leftarrow^{***} – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 1 % рівні значимості;
- \leftarrow^{**} – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 5 % рівні значимості;
- \leftarrow^* – відхилення $H(0)$ для $y \rightarrow x$ на 10 % рівні значимості;
- – відсутність каузальних зв'язків виду $x \rightarrow y$ та $y \rightarrow x$ (прийняття $H(0)$).

Крім того, на депозити фізичних осіб чинить вплив чисельність населення, а на депозити на душу населення – показник активів банків.

Проведений аналіз відповідності української ССВ Ключовим принципам організації ефективних ССВ свідчить про фрагментарне виконання умов Ключових принципів в Україні та залишає відкритим питанням дотримання основного принципу ефективних ССВ – забезпечення фінансової стабільності системи.

У третьому розділі «**Удосконалення науково-методичних засад розвитку національної системи страхування вкладів**» досліджено теоретичні підходи до економіко-математичного моделювання оцінювання діяльності банків у ССВ України, розроблено науково-методичний підхід до оцінювання стану системи страхування вкладів в Україні, розглянуто напрями розвитку національної ССВ.

Досліджено моделі та методики оцінювання діяльності банків (CAMEL, CAEL, SCOR, SEER (FIMS), CAMELS, Методологія Алескерова Ф. Т., Солодкова В. М., Челнокової В. М. і Методологія Заруцької О. П.) та обґрунтовано, що жодна з запропонованих моделей не розглядає діяльність банку з позиції ССВ.

Запропонований науково-методичний підхід, який ґрунтується на аналізі динаміки патернів банків у ССВ та побудові самоорганізуючих карт Кохонена, дозволяє визначити траєкторію розвитку банку з позиції ССВ та адекватно оцінити рішення ФГВФО щодо виведення банку з ринку. Також на основі даного підходу можливим є прогнозування кризового фінансового стану окремого банку, що зменшує потенційне навантаження на ССВ.

Алгоритм побудови моделі аналізу динаміки патернів банків у ССВ України представлено на рис. 2.

Для побудови моделі було обрано 49 банків, які діяли у період з 01.01.2002 по 01.01.2015. Для апробації моделі було сформовано вибірку з кожної із 4 груп банків за класифікацією НБУ. Для наочності отриманих результатів були взяті представники з кожної з груп. З переліку банків, які увійшли в модель, станом на 01.07.2015 – 21 банк знаходився на стадії дії тимчасової адміністрації або розпочато процедуру його ліквідації.

У моделі використовується 15 показників, які забезпечують формування вхідних змінних моделі. Серед показників, що увійшли до моделі, представлено 2 абсолютні – розмір активів банку та показник фінансового результату банку за звітний рік (чистий прибуток або збиток банку) та 13 відносних показників, серед яких – відношення депозитів до зобов'язань банку, відношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань банку, відношення депозитів фізичних осіб до депозитів банку, відношення депозитів фізичних осіб до активів банку, відношення депозитів до активів банку, ліквідність банку, рентабельність активів банку, рентабельність капіталу банку, адекватність капіталу банку, відношення статутного капіталу до власного капіталу банку, відношення кредитів до депозитів банку, відношення кредитів до активів банку, процентна маржа. У подальшому було сформовано 4 групи показників, що характеризують стан депозитів банку (G_1), активів банку (G_2), капіталу банку (G_3) та кредитів банку (G_4).

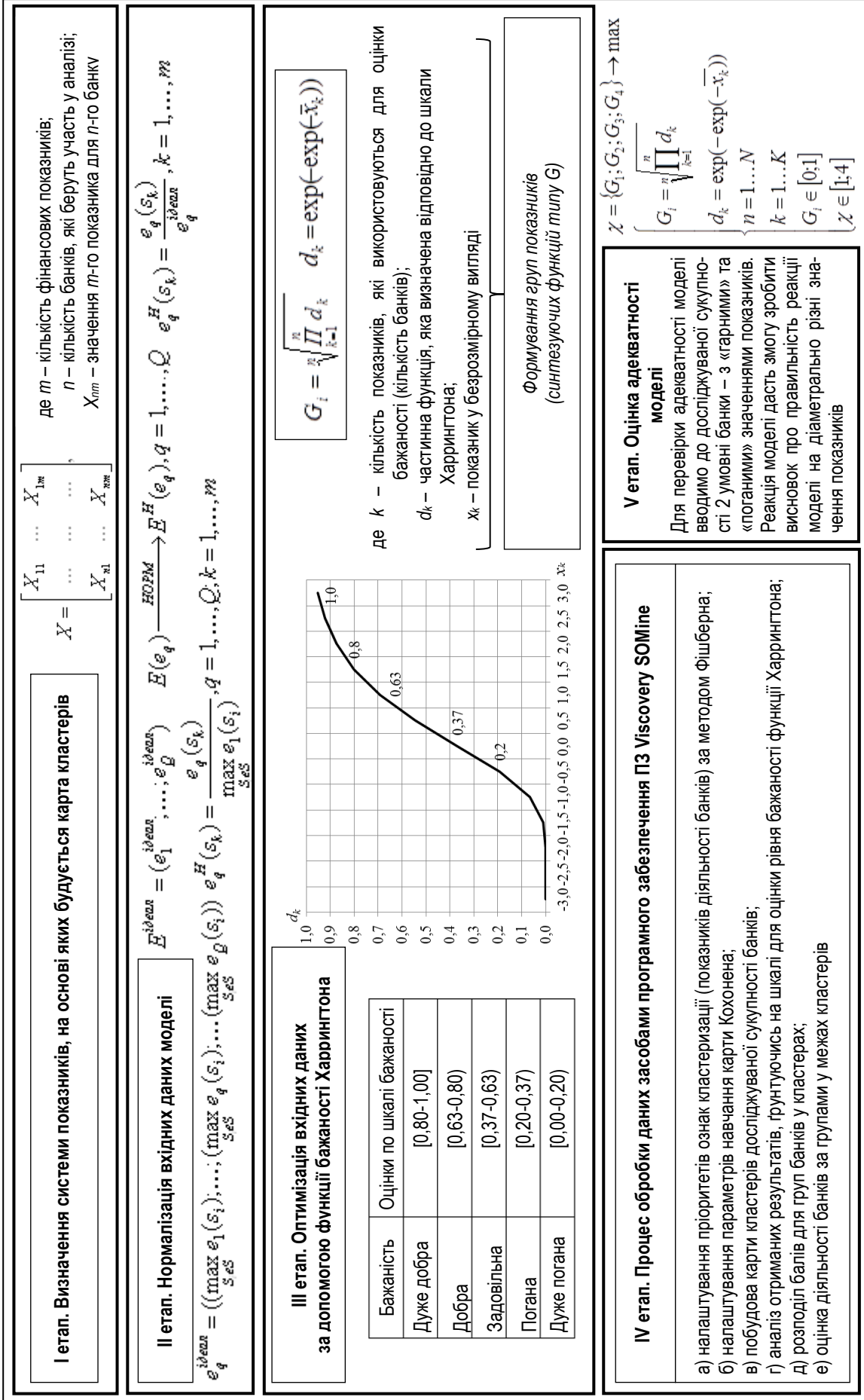

Рисунок 2 – Алгоритм побудови моделі аналізу динаміки патернів банків у ССВ України

З'ясовано, що серед 21 банку, які станом на 01.07.2015 були виведені з ринку або у яких діяла тимчасова адміністрація, рішення з боку ФГВФО цілком підтверджується щодо 12 банків (ПАТ «Банк Форум», ПАТ «Брокбізнесбанк», ПАТ «ВіЕйБі Банк», ПАТ «Банк Демарк», ПАТ КБ «Експобанк», ПАТ АКБ «Київ», ПАТ «Легбанк», ПАТ КБ «Надра», ПАТ КБ «Південкомбанк», АБ «Порто-Франко», ПАТ «Реал Банк», ПАТ «Укргазпромбанк»); частково підтверджується (після кризового періоду спостерігалось відновлення стабільної позиції банку) – щодо 8 банків (ПАТ «КБ «Актив-банк», ПАТ Банк «Золоті ворота», АТ Банк «Меркурій», ПАТ «Енергобанк», ПАТ «Західінкомбанк», ПАТ «Імексбанк», ПАТ «Кредитпромбанк», ПАТ «КБ «Промекономбанк»); не підтверджується – щодо 1 банку (ПАТ Банк «Київська Русь»).

Зазначено, що кризове становище протягом останніх 2 років також спостерігається в 11 банках, які станом на 01.07.2015 не були офіційно визнані неплатоспроможними, а саме – ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ «Діамантбанк», ПАТ «КБ «Земельний капітал», ПАТ «Мегабанк», ПАТ «Промінвестбанк», ПАТ АБ «Столичний», ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «Укрексімбанк», ПАТ «Укрсоцбанк» (UniCredit Bank), ПАТ «Універсал Банк» та ПАТ «Фінбанк».

Для оцінювання ефективності функціонування національної ССВ протягом 2003–2015 рр. було здійснено узагальнення отриманих результатів аналізу динаміки патернів 49 досліджуваних банків та проведена оцінка функціонування національної ССВ на основі узагальненої функції бажаності Харрінгтона. У ході оцінки було здійснено прогнозування за допомогою поліноміального тренду третього ступеня на 3 майбутні періоди з 2016 по 2018 рік. Результати оцінки представлено на рис. 3.

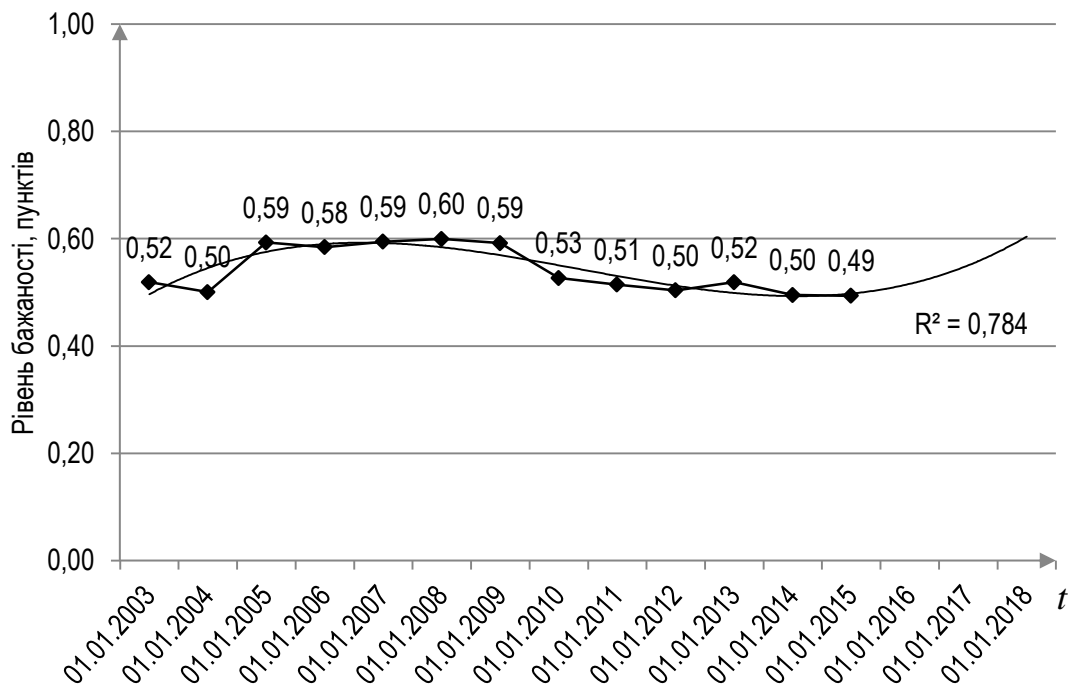

Рисунок 3 – Оцінка ефективності функціонування української ССВ

Побудований тренд свідчить про перспективи покращення функціонування національної ССВ протягом 3 найближчих років, що, в свою чергу, вказує на необхідність пошуку ресурсів подальшого удосконалення та реформування ССВ.

У ході дослідження прогностичного рівня фінансової стійкості та дефіциту/профіциту коштів ФГВФО на 2016 рік було доведено, що станом на 01.01.2016 рівень фінансової стійкості ФГВФО знизиться до рівня -23,59 %. На початку 2015 року даний показник знаходився на рівні 3,37 %. Протягом 2015 року майже щомісячно прогнозується нарощення дефіциту коштів ФГВФО: якщо станом на 01.01.2015 розмір профіциту коштів ФГВФО складав 1 824,98 млн грн, то станом на аналогічну дату 2016 року дефіцит коштів ФГВФО, за прогнозами, складатиме 41 528,6 млн грн. Тобто для стабільного функціонування ФГВФО протягом 2015 року необхідно залучити кошти обсягом не менше 41,528 млрд грн.

Запропоновано наступні напрями удосконалення порядку розрахунку, нарахування і сплати зборів до ФГВФО (рис. 4).

----- авторська розробка

Рисунок 4 – Напрями удосконалення порядку розрахунку, нарахування і сплати зборів до ФГВФО

У роботі запропоновано удосконалений алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками у ССВ України (рис. 5).

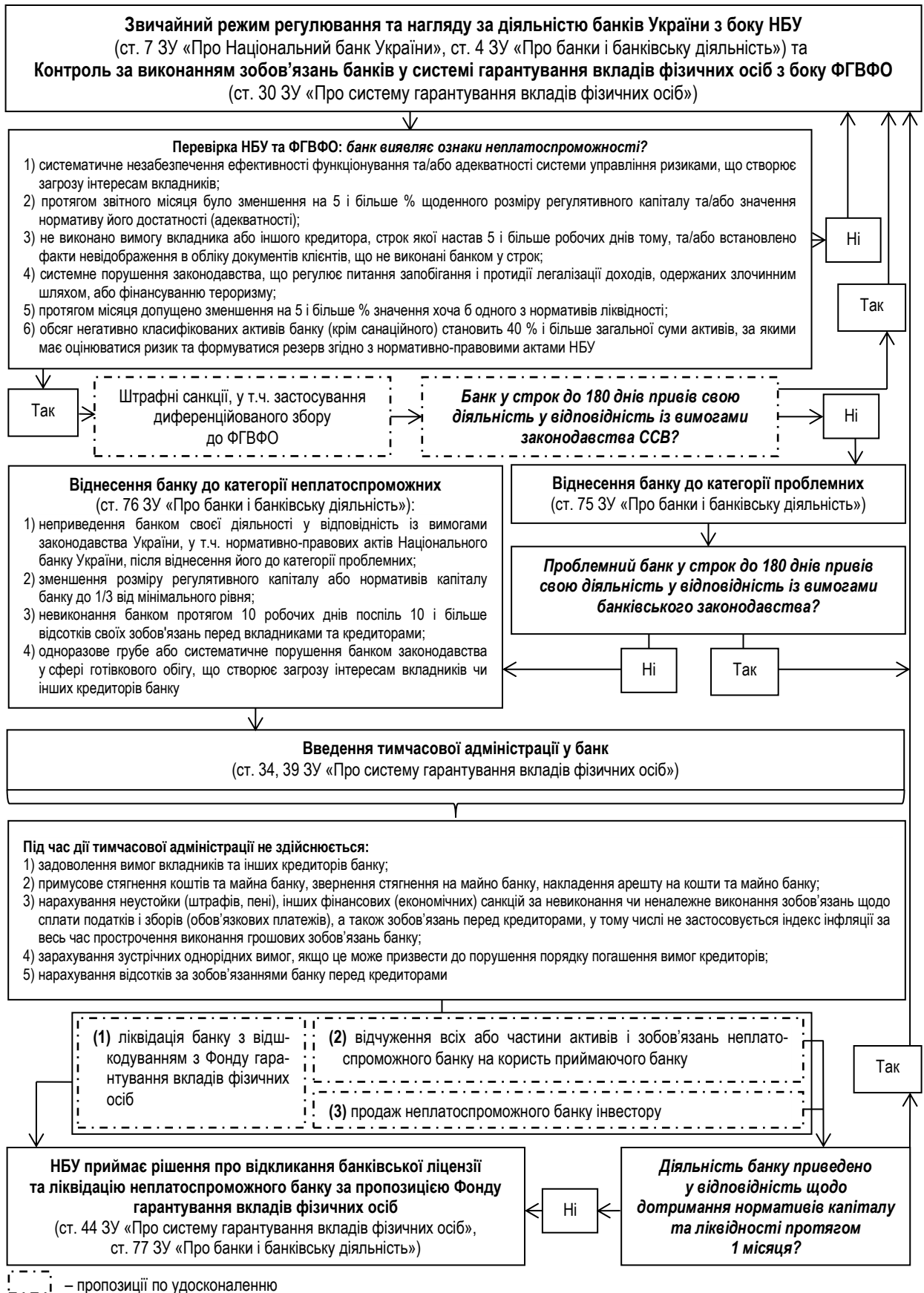

Рисунок 5 – Алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками

На відміну від існуючих, запропонований алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками дозволяє ФГВФО здійснювати превентивні заходи щодо попередження фінансової кризи окремого банку та зменшує кількість способів роботи з неплатоспроможними банками з шести до трьох, що дозволить зменшити вплив суб'єктивного фактора у процесі прийняття рішення щодо процедури виведення банку з ринку з боку уповноваженої особи ФГВФО.

Проблеми розробки та удосконалення нормативно-правової бази ССВ, недостатність кваліфікованого персоналу ФГВФО, вузьке застосування досвіду міжнародної практики, нестабільна економічна та політична ситуації в Україні призводять до поступового погіршення фінансового стану ФГВФО та формують нові горизонти подальших наукових досліджень у ССВ України.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано теоретичне узагальнення і вирішення науково-прикладної задачі, що полягає у розвитку науково-методичних підходів і розробці рекомендацій щодо удосконалення національної системи страхування вкладів.

За результатами дослідження зроблено наступні висновки:

1. Визначено, що поняття страхування вкладів – це економічні відносини, що виникають між банком, його вкладниками, органом, на який покладено функції страховика вкладів, та іншими учасниками фінансового ринку з метою забезпечення ефективної діяльності банку та надання гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом).

У свою чергу, систему страхування вкладів запропоновано розглядати як упорядковану сукупність елементів, спрямованих на попередження фінансових проблем банку, захист прав вкладників та забезпечення гарантій щодо повернення вкладів фізичних осіб в законодавчо встановленому розмірі у разі визнання банку неплатоспроможним (банкрутом).

2. У ході дослідження зарубіжного досвіду побудови ССВ з'ясовано, що в розвинених країнах найбільш поширеним підходом до побудови ССВ визнається створення експліцитних систем захисту вкладів громадян та простежується тенденція до поступового розширення повноважень органу, що гарантує повернення коштів, а саме наділення його пріоритетною функцією нагляду за діяльністю банків, що мають право залучати грошові кошти населення.

3. Правильна організація функціонування ССВ ефективно сприяє підтримці стабільності національної фінансової системи, належним чином захищаючи інтереси вкладників банків, роблячи прозорим і зрозумілим зобов'язання держави перед ними та іншими групами кредиторів, зміцнюючи довіру суспільства до банківської системи, запобігаючи масовому вилученню заощаджень з банків і обмежуючи фінансові та соціальні наслідки банкрутства банків.

4. Відповідність гарантованої суми вкладів в Україні міжнародним стандартам проаналізовано за допомогою 2 показників – Π_1 (співвідношення між розміром відшкодування за вкладами та обсягом номінального ВВП України на

1 особу) та P_2 (співвідношення між розміром відшкодування за вкладом та розміром середньомісячної номінальної заробітної плати на 1 працівника без врахування податку на доходи фізичних осіб). У ході дослідження було виокремлено 2 періоди, перший – 2003–2010 рр., що характеризувався значним зростанням обох показників та 2011–2015 рр., що описується їх спадом. Це, з одного боку, є наслідком світової фінансової кризи 2008–2009 рр., а з іншого – пояснюється поступовим погіршенням економічної ситуації в Україні під впливом політичних та економічних факторів.

5. Дослідження каузальності формування депозитних ресурсів України свідчить про те, що в Україні найбільший вплив на рівень депозитів (у тому числі депозитів на душу населення) мають наступні показники (при 5 % рівні значущості): економічно активне населення; доходи населення (у тому числі на душу населення); витрати населення (у тому числі на душу населення); ВВП (у тому числі на душу населення). Крім того, на депозити фізичних осіб чинить вплив кількість населення, а на депозити на душу населення – показник активів банків.

6. Визначено, що дотримання Ключових принципів організації ефективних ССВ, розроблених Міжнародною організацією страховиків депозитів, має бути пріоритетним напрямком розвитку та реформування української ССВ. Проведений аналіз свідчить про фрагментарне виконання умов Ключових принципів в Україні та створює нові горизонти для подальшого розвитку вітчизняної ССВ, при цьому одним із основних принципів, яких не дотримується національна ССВ, є принцип забезпечення фінансової стабільності.

7. Теоретичною базою економіко-математичного моделювання динаміки патернів банків у ССВ виступають самоорганізуючі карти Кохонена та функція бажаності Харрінгтона, які дозволяють визначити траєкторію розвитку банку з позиції ССВ, адекватно оцінити рішення ФГВФО щодо виведення банку з ринку та дають змогу спрогнозувати фінансову кризу діяльності окремого банку, тим самим зменшуючи потенційне навантаження на українську ССВ.

8. Проведена оцінка функціонування національної ССВ свідчить про те, що протягом 2010–2012 рр. українська ССВ має близький до критичного фінансовий стан, що, відповідно, вплинуло і на показник узагальненої функції Харрінгтона, значення якої знизилася з 0,59 до 0,50 у порівнянні з попереднім періодом. Станом на 01.01.2015 оцінка функціонування української ССВ складає 0,49 пунктів, що відповідає задовільному рівню бажаності функції Харрінгтона. Побудований тренд свідчить про перспективи покращення функціонування національної ССВ протягом 3 найближчих років.

9. З метою акумулювання додаткових фінансових ресурсів до ФГВФО запропоновано встановити абсолютний розмір початкового збору до ФГВФО, замість відсоткового співвідношення, у розмірі 5 млн грн. Обґрунтовано, що методика розрахунку коефіцієнта диверсифікації є дещо спрощеною і має бути розширена з урахуванням різних видів та рівнів банківських ризиків. Доведено, що застосування спеціального збору створює додаткове навантаження на банки, що функціонують у ССВ, оскільки додаткові видатки можуть негативно вплинути

на їх фінансовий стан. Аргументовано, що використання ФГВФО додаткових джерел фінансування – таких, як позики від Кабінету Міністрів України та Національного банку України, мають бути чітко обмежені.

10. У ході дослідження було представлено алгоритм роботи з проблемними та неплатоспроможними банками у ССВ України, який передбачає запровадження штрафних санкцій для банків, які порушують законодавство у ССВ. Протягом 180 днів банки-порушники несуть зобов'язання привести свою діяльність у відповідність з основними вимогами ССВ, без віднесення банку до категорії проблемних. Додатково запропоновано скоротити кількість способів виведення неплатоспроможного банку з ринку з шести до трьох: ліквідація банку з відшкодуванням з ФГВФО, відчуження всіх або частини активів і зобов'язань неплатоспроможного банку на користь приймаючого банку та продаж неплатоспроможного банку інвестору, а також чітке встановлення критеріїв обрання тієї чи іншої процедури, що дозволить зменшити вплив суб'єктивного фактора у процесі прийняття рішення щодо процедури виведення банку з ринку з боку уповноваженої особи ФГВФО.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Shkolnik I. O. Investigation of causality of formation of deposit resources of individuals in Ukraine / I. O. Shkolnik, A. G. Bukhtiarova // The problems of economy (Проблеми економіки). – Kharkiv. – 2015. – № 2. – С. 265–272 (0,60 друк. арк.). *Особистий внесок – розробка науково-методичного підходу дослідження каузальності формування депозитних ресурсів фізичних осіб України* (0,51 друк. арк.).
2. Бухтіарова А. Г. Оцінка взаємозв'язку між обсягом депозитних ресурсів та основними індикаторами соціально-економічного розвитку України / А. Г. Бухтіарова, І. В. Діденко // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. Вип. 28. Ч. 1. – Чернівці : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 156–159 (0,38 друк. арк.). *Особистий внесок полягає у розробці науково-методичного підходу до дослідження взаємозв'язків та взаємозалежностей між обсягами депозитів фізичних осіб та основними індикаторами соціально-економічного розвитку України* (0,19 друк. арк.).
3. Бухтіарова А. Г. Ключові принципи ефективних систем страхування вкладів: українська практика [Електронний ресурс] / А. Г. Бухтіарова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 795–800. – Режим доступу : http://global-national.in.ua/archive/4-2015/04_2015.pdf (0,65 друк. арк.).
4. Бухтіарова А. Г. Аналіз системи страхування вкладів в Україні / А. Г. Бухтіарова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – 2014. – Випуск 40. – С. 53–64 (0,48 друк. арк.).

5. Бухтіарова А. Г. Особливості функціонування систем страхування вкладів: міжнародний досвід / А. Г. Бухтіарова // Економічний простір. – 2014. – № 90. – С. 128–138 (0,62 друк. арк.).
6. Бухтіарова А. Г. Роль системи страхування вкладів у забезпеченні стабільності фінансового ринку / А. Г. Бухтіарова // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2013. – № 27(206). – С. 193–200 (0,36 друк. арк.).
7. Бухтіарова А. Г. Роль і значення держави у побудові ефективної системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2 (40). – С. 303–308 (0,56 друк. арк.).

Статті у зарубіжних наукових виданнях

8. Бухтіарова А. Г. Нужна ли система страхования вкладов: за и против / А. Г. Бухтіарова // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – 2014. – № 12. – С. 38–41 (0,36 друк. арк.).

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

9. Бухтіарова А. Г. Аналіз залежності обсягу депозитних ресурсів від основних індикаторів соціально-економічного розвитку України / А. Г. Бухтіарова // Сучасні економічні системи: стан та перспективи : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 14–15 травня 2015 р. – Хмельницький: ХКТЕІ, 2015. – С. 159–160 (0,11 друк. арк.).
10. Бухтіарова А. Г. Проблеми функціонування системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти : зб. тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 19–20 червня 2015 р.). У 2 частинах. – К. : Аналітичний центр «Нова Економіка», 2015. – С. 37–39 (0,14 друк. арк.).
11. Бухтіарова А. Г. Моделювання динаміки патернів банків у системі страхування вкладів України / А. Г. Бухтіарова // Інформаційні технології та моделювання в економіці : зб. наук. пр. Шостої міжнародної науково-практичної конференції; Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 20–22 травня 2015 р. – С. 34–36 (0,12 друк. арк.).
12. Бухтіарова А. Г. Основи побудови систем страхування вкладів в країнах СНД / А. Г. Бухтіарова // Фінансово-економічні та соціальні чинники розвитку міжнародних відносин : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6–7 червня 2014 року). У 4-х частинах. – К. : ГО «Київський економічний науковий центр», 2014. – Ч. 1. – С. 24–27 (0,24 друк. арк.).
13. Бухтіарова А. Г. Особливості української системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Перспективи розвитку фінансової системи: економічні та інноваційні аспекти : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 30–31 травня 2014 року). – У 3-х частинах. – Дніпропетровськ : НО «Перспектива», 2014. – Ч. 1. – С. 32–35 (0,24 друк. арк.).

14. Бухтіарова А. Г. Проблема моральної відповідальності органів банківського нагляду в побудові ефективної системи страхування депозитів / А. Г. Бухтіарова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (24–25 жовтня 2013 р.) : в 2 т. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – Т. 2. – С. 97–98 (0,09 друк. арк.).
15. Бухтіарова А. Г. Вплив ринкової дисципліни на функціонування системи страхування депозитів / А. Г. Бухтіарова // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми та механізми фінансового управління» 12–13 грудня 2013 року. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2013. – С. 418–483 (0,15 друк. арк.).
16. Бухтіарова А. Г. Обмеження системи страхування вкладів як стимули для вкладників / А. Г. Бухтіарова // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку» 7–8 червня 2013 р. – Херсон: Гельветика, 2013. – С. 155–157 (0,14 друк. арк.).
17. Бухтіарова А. Г. Інформаційне забезпечення населення щодо системи страхування вкладів / А. Г. Бухтіарова // Перспективні питання економіки та управління : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції 08–09 квітня 2013 р. – Дніпропетровськ: Герда, 2013. – С. 171–173 (0,13 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Бухтіарова А. Г. Розвиток національної системи страхування вкладів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Українська академія банківської справи, Суми, 2015.

У дисертації узагальнено теоретичні підходи до трактування сутності поняття «страхування вкладів». Проаналізовано міжнародний досвід побудови систем страхування вкладів. Визначено роль систем страхування вкладів у забезпеченні стабільності фінансового ринку. Проведено оцінку сучасного стану та тенденцій розвитку національної системи страхування вкладів. Досліджено каузальність формування депозитних ресурсів фізичних осіб України. Проведено оцінку відповідності української системи страхування вкладів Ключовим принципам організації ефективних систем страхування вкладів. Досліджено теоретичні підходи до економіко-математичного моделювання оцінювання діяльності банків у системі страхування вкладів України. Розроблено науково-методичний підхід до оцінювання стану системи страхування вкладів в Україні. Розглянуто перспективи розвитку національної системи страхування вкладів.

Ключові слова: вклад, страхування вкладів, гарантування вкладів, система страхування вкладів, банк, банківська система, фінансовий ринок.

АННОТАЦИЯ

Бухтиарова А. Г. Развитие национальной системы страхования вкладов. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Украинская академия банковского дела, Сумы, 2015.

В диссертации обобщены теоретические подходы к трактовке сущности понятия «страхование вкладов». Проанализирован международный опыт построения систем страхования вкладов. Определена роль систем страхования вкладов в обеспечении стабильности финансового рынка. Проведена оценка современного состояния и тенденций развития национальной системы страхования вкладов. Усовершенствован научно-методический подход к каузальности формирования депозитных ресурсов физических лиц банковской системы и основных показателей социально-экономического развития Украины, а также показателей функционирования банковской системы путем применением концепции причинности по Грейнджеру, которая основана на теории временных лагов. Проведена оценка соответствия украинской системы страхования вкладов Ключевым принципам организации эффективных систем страхования вкладов.

Обоснованы теоретические подходы к экономико-математическому моделированию оценки деятельности банков в системе страхования вкладов Украины. Разработан научно-методический подход к оценке адекватности решения Фонда гарантирования вкладов физических лиц о выводе банков с рынка на основе построения траектории развития банков с позиции системы страхования вкладов и прогноза кризисного финансового состояния банка путем анализа динамики паттернов банков и построения самоорганизующихся карт Кохонена. Исследованы перспективы развития национальной системы страхования вкладов. Усовершенствована процедура работы с проблемными и неплатежеспособными банками в ССВ, которая позволяет Фонду гарантирования вкладов физических лиц осуществлять меры по предупреждению финансового кризиса отдельного банка, и определяет способы работы с неплатежеспособными банками, обеспечит поддержку банковской системы Украины в целом. Предложен порядок расчета, начисления и уплаты сборов в Фонд гарантирования вкладов физических лиц, который предусматривает установление размера первоначального сбора в абсолютном размере, уменьшение расчетного периода регулярного сбора и введение жесткой регламентации процедуры расчета, начисления и уплаты специального сбора, позволяет усилить финансовую устойчивость Фонда гарантирования вкладов физических лиц в Украине.

Ключевые слова: вклад, страхование вкладов, гарантирование вкладов, система страхования вкладов, банк, банковская система, финансовый рынок.

SUMMARY

Bukhtiarova A. G. Development of the national deposit insurance system. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in economic science, specialty 08.00.08 – Money, finance and credit. – Ukrainian Academy of Banking, Sumy, 2015.

In the thesis theoretical approaches for the interpretation the essence of the concept of «deposit insurance» are summarized. International experience of building deposit insurance systems is analyzed. The role of deposit insurance system in ensuring of the stability of the financial market is determinate.

The current condition and trends of the national deposit insurance system are evaluated. Causality of the formation of deposit resources of individuals in Ukraine is investigated. The conformity assessment of Ukrainian deposit insurance system to the Key principles of effective deposit insurance systems is explored.

Theoretical approaches of economic and mathematical modeling of assessment of the banks activity in the deposit insurance system in Ukraine are grounded. The scientific and methodical approach to the evaluation of the condition of deposit insurance system in Ukraine is developed. Prospects of the national deposit insurance system are investigated.

Keywords: deposit, deposits insurance, deposit guarantee, deposit insurance system, bank, financial market, bank, banking system.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Інна Олександрівна Шкільник

Підписано до друку 21.12.2015 р.
Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,1. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100 пр. Зам. № 1280

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3062 від 17.12.2007.